

PRONSSIKAUSI VARHAISMETALLIKAUSI

RANNIKOLLA 1700 EAA - 500 EAA

SISÄMAASSA 1900 EAA - 300 JAA

VÄKI VÄHENEÄ

- **Ilmaston viileneminen** jatkui > kuusi syrjäytti jalot lehtipuut
- Viileneminen > ruokaa vähemmän > **väestö väheni** > asuinpaikkoja autioitui
- Koko rannikolla asui vähimmillään vain **muutama sata**, enimmillään **muutama tuhat** ihmistä
- Pohjanmaalla tiheämpää asutusta
- Sisämaassa enemmän asuinpaikkoja (300) kuin rannikolla
- 1300 eaa alkaen **väestö alkoi kasvaa**

KAHTIAJAKAUTUNUT ASUTUS

- **Rannikolla** jatkui Kiukaisten kulttuuri (vasarakirves- ja metsästäjäkulttuurien sekoitus): karjanhoito, maanviljelyn alku
- **Sisämaassa** metsästäjä-keräilijöitä
- Pohjoiseen viileneminen toi runsaat peuralaumat > asutus jatkui entisellään
- Suomi oli eri kulttuurien risteyskohta
- **Kansainväliset** yhteydet:
 - Rannikon yhteydet **Skandinaviaan**
 - Sisämaan yhteydet **itään** (Volga - Ural)
- Suomi oli jakautunut ainakin 8 paikalliseen kulttuuripiiriin, joita syntyi ja kuoli pronssikauden aikana

METALLI SAAPUU SUOMEEN

- Jokunen **kupariesine** jo kivikauden puolella
- Suomessa ei kuparia, raaka-aineen puute hidasti käyttöönottoa
- Pronssin valmistus vaatii yli 1000 asteen kuumuuden
- **Sisä-Suomeen** pronssikirveet **Seima-ilmion** myötä kaukaa idästä 1800 eaa alkaen (kauppiaita, uutta väestöä)
- **Rannikolle** pronssi Skandinaviasta
- **1300 eaa** suomalaiset oppivat **pronssin valmistuksen**
 - Valinmuotteja, omia esinemuotoja

RAAKA-AINEEN NIUKKUUS

- Pronssiesineitä löydetty melko vähän
- Hautalahjoissakin pronssia vain vähän
- Hajonneet esineet **kierrätettiin**
- Haudoista metalli **ryöstettiin** uusiokäyttöön
- Pronssi oli ensimmäinen arvometalli: **aarrekätköt**
 - Yksi ainoa kultaesine koko pronssikaudelta
- **Kiveä** jouduttiin edelleen käyttämään rinnalla
- Kivikirveet ja -tikarit **matkivat** pronssisia esineitä (valinsaumat)

PRONSSIESINEET

- Sisämaassa Ananjino-kirveet, rannikolla olka/onsikirveet
- **Miekat tuontitavaraa:** 1700/1500 vanhin Skandinaviasta, 1500/1300 vanhin Saksasta (idästä ei miekkoja)
 - Miekkoja annettu vesiuhreina
 - Sodankylästä 4 miekan kätkölöytö - ainutlaatuinen!
- Keihäänkärkiä, tikareita ja koruja
- Miesten haudoissa pinsetit, (parta)veitset, kammat
- Napit ym. puvun osat

MUUT MATERIAALIT

- **Puuta ja luuta** käytettiin paljon, mutta eivät ole säilyneet
- **Kangaskuidut ja nahka** eivät ole säilyneet
- **Kivestä** tehtiin edelleen kirveitä, sirppejä ja nuolenkärkiä
 - Kiven valmistustaito **taantui**, yksinkertaiset esineet
- **Savesta keramiikkaa**: idästä tekstiilikeramiikka (Seima-ilmiö), Sarsan keramiikka (malli Virosta), lisäksi useita muita
 - Keramiikan laatu **heikkeni**

ELANTO

- Kaikkiällä pääosa ravinnosta **metsästäällä, keräilemällä ja kalastamalla**
- **Hylje** tärkeä, mutta ylipyödytyksen vuoksi väheni
- 2300 eaa ensimmäinen varma merkki maanviljelystä
- Pronssikaudella **maanviljely** alkoi yleistyä rannikolla, mutta **pysyi sivuelinkeinona**
- Pääosin **kaskiviljelyä**, vähän myös peltoviljelyä
- 1000 eaa ohranjyviä
- Pysyvä peltoviljely vasta 400-600-luvuilla jaa
- Karjanpito: rannikolla **lammas, lehmä ja sika**, sisämaassa vähän lampaista
- Karjatalous väheni pronssikaudella, lisääntyi rautakaudella

ASUMINEN

- **Vähän asuinlöytöjä:** vähän asukkaita ja entistä liikkuvampi elämäntapa
- Pienet yhteisöt, ei hierarkiaa, ei varsinaisia kyliä
- **Ensimmäiset talot** (erillinen kattorakenne)
- **Ympärivuotiset** asumukset mm. maanviljelyn myötä
- Skandinaavinen kaksoistupa harvinainen (koti + eläinsuoja)
- Muutama **linnavuori** lounaisrannikolla ja **jätinkirkot** Pohjanmaalla
- **Noin 10.000 hautaröykkiötä!**

USKONTO: RÖYKKIÖHAUDAT

- Alku kivikauden lopulla
- Pronssikaudella vallitseva: tunnetaan **yli 10.000** röykkiötä
- Rannikolla **hiidenkiuas**, sisämaassa **lapinraunio**
- Sisärakenteita kuten kivikehät tai paasiarkku
- Suurin 36 x 30 x 4 metriä
- **Polttohautaus** (uutuus), vaihtelevasti hautalahjoja, usein tyhjiä (ryöstöt)
- Näkyvällä paikalla esim. korkean kallion päällä, kaukana asumuksista
- Toisinaan useita vainajia eri aikoina > koko kasvoi alkuperäisestä
- Vain osan vainajista hautaustapa (arvohenkilöt?)
- Ahvenanmaalla laivalatomukset
- Rautakaudella kutistuivat **maakummuiksi**

UUTTA VÄESTÖÄ JA UUSI KIELI

- Suomen väestöllä on **geneettinen jatkuvuus**, mutta siihen on tullut useita lisäyksiä eri aikoina
- 1800 eaa alkaen idästä Seimankirveet, tekstiilikeramiikka ja suomalais-ugrilainen kieli
- **Muuttoliike:** kauppiaat perheineen Suomen alueelle, taustalla kenties väestön liikakasvu Volgan alueella
- Ahvenanmaa kuului skandinaaviseen kulttuuripiiriin